

קטונתי מכל החסדים ומכל האמת

על היחס הנכון לעשית טוב

ספר בראשית פרק לב

(ט) ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק ידוד האמר אלי שוב לארצה ולמולדתך ואיטיבה עמך: קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך פי במקלי עברתי את הדרך והנה נעמה קייתי לשני מחנות.

(2) רש"י על בראשית פרק לב פסוק יא

(יא) קטנתי מכל החסדים - (שבת לג) נתמעטו זכיותי ע"י החסדים והאמת שעשית עמי לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר בידי

(3) רמב"ן על בראשית פרק לב פסוק יא

אבל "קטונתי" לומר כי קטון הוא מהיותו ראוי לכל החסדים שעשה עמו, וכן מי יקום יעקב כי קטון הוא (עמוס ז ב), מהיותו יכול לסבול כל הנגזר עליו וכן אמרו בבראשית רבה (עו ח) קטונתי, רבי אבא אמר איני כדאי והחסדים הם הטובות שעשה עמו בלא נדר, והאמת הטובה אשר הבטיחו ואימת לו הבטחתו יאמר שאיננו ראוי שיבטיחנו ויעשה לו אותן טובות שהבטיחו בהן, ולא לטובות אחרות רבות שעשה עמו:

(4) רשב"ם על בראשית פרק לב פסוק יא

(יא) קטנתי מכל - מלהיות לי חסדים וגו' וכן קטן מהכיל את העולה ואת השלמים ולפי שעשית לי חסדים ואמת יותר מן הראוי לי ואני עדיין לא קיימתי נדרי ולא עבדתיך כראוי לכך אני ירא אע"פ שהבטחתי שאינך דן את האדם אלא לפי מעשיו כמו שמצינו בחזקיה שאמר לו הנביא מת אתה ולא תחיה ואעפ"כ בתפלת חזקיה הוסיף הקב"ה על ימיו חמש עשרה שנה:

ספר קול אליהו על אגדות על הש"ס

אמר ר"ה בר אשי אמר רב תלמיד חכם צריך שיהיה בו [גאוה] אחד משמנה בשמינית, יש לפרש כי יעקב אבינו ע"ה אמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך, ותלה החסד והאמת שקיבל מהש"ת על נפשו, ולכאורה קשה הא על פי מדת הענוה אין לו לתלות הגדולה בעצמו רק בזכות אברהם ויצחק אלא למדנו מזה דהטובות שמקבל האדם מהש"ת יש לו לתלות בעצמו כדי להקטין את עצמו כמו שאמר יעקב אבינו ע"ה קטנתי מכל החסדים והיינו אם ידבר האדם מהטובות שכבר קיבל, אבל אם יבקש הצלה או טובה לקבל עתה או לעתיד לא יבקש בזכות עצמו שהרי שלמה המלך ע"ה לא נענה בזכות עצמו עד שאמר זכרה לחסדי דוד אבי וכן חזקיהו המלך ע"ה כמבואר בגמרא (ברכות י' ע"ב ושבת ל' ע"א), וזהו הכוונה ת"ח מותר לו להתגאות שמנה שבשמינית כי הפסוק קטנתי מכל החסדים וגו' הוא הפסוק השמיני שבפרשת וישלח שהיא פרשה השמינית שבתורה, להורות שעל אופן זה מותר להתגאות ולתלות בעצמו כמבואר.

ספר קול מבשר ח"א - פרשת וישלח

ד(ג). קטונתי מכל החסדים ומכל האמת, כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות (בראשית ל"ב יא). איתא מהרבי ר' בונם ז"ל מפשיסחא, שלכל יהודי צריך להיות שני כיסים. אחד - בשבילי נברא העולם. והשני - ואנכי אפר ועפר. וי"ל, דכן מצינו אצל יעקב אבינו ע"ה, שאמר, ואתה אמרת היטיב איטיב עמך וכו', כענין 'בשבילי נברא העולם'. ואמר, קטונתי מכל החסדים ומכל האמת, כענין 'ואנכי אפר ועפר'.

שפת אמת תרל"ה

קטנתי מכל החסדים. שמעתי מכבוד מו"ז ז"ל בשם הרב הק' מלובלין ז"ל שגם מה שקטן בעיניו הוא מהחסדים של הש"י כו'. ונראה להוסיף ביאור כי יש לכל איש ישראל להשיג הכנעה וקטנות ע"י חסדי השי"ת שעושה עם האדם לפנים משורת הדין לכן צריך האדם להשיג בושה ולהכניע לפניו ית'. וז"ש קטנתי מכל החסדים שמכל החסד טוב שעשה עמו השיג קטנות עד שלא נשתנה כלל מעת שהי' הולך לחרן עד חזרתו כדכתיב במקלי עברתי כו'. ואין זה דבר קטן שיזכור האדם עד עשרים שנה מה שהי' לו. וזה מצות זכירת יציאת מצרים שיזכור האדם כי השי"ת הוציאנו מכל הסתר ועצת היצה"ר. **והאמת כי תכלית חסדי השי"ת הוא כשמושיג האדם הכנעה וקטנות ע"י החסדים זה אות ומופת שמקבל החסדים אליו והבן.** ויש לאדם לייגע עצמו וללמוד ממעשה אבותינו כדכתיב אלקי אבי אברהם כו' והקשו במדרש כי גם לעשו יש יחוס זה ואיך שייך תפלה זו נגד עשו. אך מי שבוחר בדרכיהם ועושה כמעשיהם אני מתקיים עליו. פי' ע"י שבוחר בכל לבו לעשות כמעשה אבותיו מועיל לו זכותם ויוכל לעשות כמעשיהם [מעשיהם לא נאמר אלא כמעשיהם להיות נקודה של אמת להתדמות למעשיהם]. וז"ש כי ידעתיו כו' יצוה כו' בניו כו' ביתו אחריו כו'. פי' ע"י שזכו האבות להיות מעשיהם כתובים בתורה עי"ז יוכלו בני ישראל לעולם ללמוד מן מעשיהם וז"ש אשר יצוה כו' ביתו אחריו הם כל בני ישראל כנ"ל:

שפת אמת ספר בראשית - פרשת וישלח - שנת [תרל"ח]

בפסוק קטנתי מכל החסדים כו' אשר עשית את עבדך. במדרש איני כדאי וחד אמר כדאי אני. ולפי"ז קשה מאי קטנתי. אך עי"ז עצמו שקטנתי. עי"ז כדאי אני. ואם אמנם לעיני בשר האומר קטנתי נראה כי הוא מתגאה. אבל מי שאומר לפני הבורא ית' קטנתי הוא שהכיר את עצמו וראה שיודע הוא שכל החסדים ואמת שעשה עמו הבורא ית' אינו בזכותו. ולכן באמת לא יגרע מזכותו כלום. וזה הכלל אם אדם תולה בעצמו נעשה לו באמת בזכות מעשיו. ועי"ז מנכין לו מזכותיו. אבל מי שיודע שהכל בחסד עליון כך הקדוש ב"ה מתנהג עמו ונותן לו הכל בחסד ולכן נמצא כל זכיותיו נשארים לו לדורות.

שפת אמת ספר בראשית - פרשת וישלח - שנת [תרנ"א]

בפסוק קטנתי מכל החסדים כו' האמת. ויש להבין בשלמא ע"י חסדיו ית' נתמעטו זכיותיו. והאמת מה הוא. אכן פי' אמת מה שאדם זוכה להוציא מכח אל הפועל מה שהקב"ה מסר לנשמתו הוא בחי' אמת והוא דברי תורה ממש כמאמרם ז"ל אין אמת אלא תורה כדכתי' אמת קנה כו'. כי הכל בתורה ברא. ונמצא בכל איש דברי תורה מיוחדים אשר יכול להוציאם מכח אל הפועל וזה הוא מתנת הבורא ית' לכל אחד לפי חלקו. ועי"ז יש לנו עוד יותר לשבחו ולהללו על חיי עולם אשר נטע בתוכנו. אבל חסד הוא מה שמסייע השי"ת לאדם להוציא מכח אל הפועל ויש עוד חסדים גדולים שהקב"ה מוסיף לאדם הארות חדשות בכל עת.